



ORADEA-MARE (NAGYVARAD)
13 sept. st. v.
25 sept. st. n.

Ese în fiecare duminică.
Redacțiunea în
Közép-uteza nr. 395.

Nr. 37.

A N U L XXIII.
1887.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România pe an 25 lei.

Gheorghe al Flórei.

Erá chipos, inalt și tânăr,
Voinic ca și un smeu
Și inimos încât s'arunce
Cu barda 'n Dumneșu.

În satul lui erá iubit
De fete și neveste.
Căci séméná c'un Fét frumos
Ca ála din poveste.

Și lui la horá i s'aprinse
Călcăile de una,
Frumósă ca un vis de aur,
Bălae ca și luna.

Florica erá încântată
Când își vedea iubitul,
C'asă e dragostea la tineri:
S'aprinde ca chibritul.

Logodna se făcu în pripă
Și satu 'ntreg vorbiá,
Că vre-o păreche mai frumósă
Nici că se pomeniá.

Ei așteptau cu nerăbdare
Ca popa să-i cunune,
Căci se iubiau atât de tare,
Că nu se póte spune.

Dar, de odată se lățise
O veste prin ținut,
Că la hotarul țării noastre
Resboiul s'a 'nceput.

Și Gheorghe-al Flórei cel voinic
Erá și el soldat,
Poruncă, dar, să fie gata
Și dănsului s'a dat.

El ascultá; — luându-și arma
Și ranița din cui,
Se duse să-și ia ȕiua bună
Dela Florica lui.

Dănsa plânga, dar el oftând
O mângâiá pe frunte,
Făgăduindu-i că va șci
Primejdia să 'nfrunte.

Astfel, cu doru 'n piept, porni
Să-și facă datoria
Și, ca român din neam în neam,
Să-și apere moșia.

În ȕiua luptei încrunțate
Nu-l mai opriá nimica,
Că-l împingeau nevoia țării
Și dorul de Florica.

I fluerau pe la ureche
Și glónțe și ghiulele,
Dar el mergea voios 'nainte,
Nici că-i pásá de ele.

Băeții toți se 'ntrec, alerg,
Și mulți rămân și mor,
Dar Gheorghe-al Flórei, neatins,
Erá în fruntea lor.

Măcelul morții erá mare,
Că înima-ți rupea;
De fum, de țipete sélbatici
Vězduhul se umplea.

De-odată Gheorghe se opreșce
Și cade jos rănit;
Un glonț turcesc îl atinsese,
Erá în ochiu lovit.

Îl duseră 'n spital sermanul; —
Și vodă chiar venise
Să-l vędă, — căci de-a lui purtare
Și dănsul aușise.

I dete gradul de sergent
Și 'Stéua României,
Căci astea sânt pentru oșteni
Resplata vitejiei.

Cinci luni de ȕile, în dureri,
Zăcuse 'ngrozitor; —
Dar când eșise din spital,
Erá sermanul chior.

Durerea inse-l oțelise
Și nu-i păasă nimica,
Că tot i-a mai remas un ochiu
Să-și vedă pe Florica.

Iși luase drumul in spre sat,
Arțând de nerăbdare
S'o stringă ér la piept cu foc
Ca 'n ȝiua de plecare.

I ședeá bine de minune
Frumosul lui mundir,
Cu stéua dată chiar de vodă
Și cu galon de fir.

Urtați, 1887.

Dar . . Vai... věđendu-l făr de-un ochiu,
Florica lui iubită
Zimbînd, i spune verde 'n fața,
Că nu se mai mărită.

Sermanul Gheorghe a tot plâns,
A suspinat intr'una
Și-atât de mult a suferit,
Că n'a trecut nici luna

Și bietul om, care-a scăpat
De focu 'ngrozitor,
De mii de glônțe in resboiu. —
Muri, — ucis de dor!

Carol Scrob.

Praf și cenușă.

— Novelă. —

(Urmare)



eu nu-mi pot inchipui impregiurări, între cari
m'aș puté înduplecă a ȝice ceea ce nu cred,
a arată ceea ce nu există. Nu aș puté fi falsă.
— Dee Dȝeu, ca să nu te convingi nici odată
despre contrariul și vei fi fericită, un lueru ce la pré
puțini ómeni le este dat, — ȝise Liviu apatic și se
desfăcú repede de Elena, căci arangiorul comandase
grand balance.

Când se sfērși petrecerea, Liviu conduse pe
Elena de braț până acasă. Ér pe cale au vorbit multe
de tóte, intim și tainic, ca ómenii cari se simt bine
când pot să fie împreună. Gelinescu și soția sa erau
fericiți de tot, ér dómna Sirian in séra aceea plânse
de bucurie înainte de a se culcă.

Liviu Sirian se primblá cu pași lungi, șovăitor
in odaia sa. Lampa de pe mesă care aruncá pe pá-
reți umbre mari, purtá silueta morósă a tinérului
intr'un mod fanatic de pe pat pe părete, de pe părete
pe plafond și éráș inapoi.

Tocmai sosise dela o soarea la Gelineșcii și acum
umblá să-și deie sémă asupra poziției sale, asupra
celui mai apropiat viitor.

Și érá acesta un lucru greu de tot.

Nu mai încăpea nici o 'ndoielă. Elena il iubiá.
Il iubiá cu un devotament, de care el nu se simția
vrednic și care trebuia să aibă un sfērșit fatal pentru
dénsa. El? I plăcea de Elena, se simția bine de tot
in apropierea ei, o iubiá chiar, dar conșciința unei
imposibile legături între dênșii il calmá totdeuna
in sentimentele sale. Ér calmarea acésta causá du-
reri Elenei. Și durerile ei le simția Sirian tóte in-
ȝecit, insutit in conșciința sa nenorocită. Érá deci
mai presus de orice indoielă, cá situațiunea este pe
cât se póte de nenaturală, care trebuie schimbată cât
mai curênd. Dar cum?

Avea să alégă între doue. Dēcá primeșce iubirea
Elenei, — i face mamei sale cea mai nesfērșită bu-
curie, — dar prădezá viața Elenei, a sa, pentru pro-
ducerea unei generațiuni, care va moșteni de sigur
desperarea din légân ca și dênșul. Dēcá nu o primeșce
— i sapá mormêntul iubitei sale mame.

Sudori reci i ieșiau pe frunte și degetele lui
subțire suciau la mustețele fine cu o iritațiune ner-
vósă. Obosit in sfērșit de umbletul cel mult, se aruncá
pe un scaun și cu mânilor amorțite și ochii lánceđi de
agitațiune, iș continuá meditațiile puțin mai stêmpêrat.
Ancă o jumétate de oră mai ținu lupta internă.

Apoi se sculá Sirian mai liniștit. Acum șciea ce avea
să facă. Singura scăpare; fie chiar cu intréga sa ruină
morală!

A doua ȝi i comunicá Liviu mamei sale, cá are
de gând să plece și ancă cu grăbire posibilă la Peșta,
ca să se pregătéscă pentru ultimul rigoros, pe care
dēcá nu la érnă, dar la primăveră de sigur are de
gând să-l depună.

Hotărirea lui a surprins intr'un mod fórte ne-
plăcut pe dómna Sirian, care in fericirea ȝilelor din
urmă, se părea că uitase cu deseversire, cá fiul seu nu
ș-a terminat ancă cursurile. Așá de bine se dedase
cu el, încât i venia aprópe de necredut, să se des-
partă éráș și ancă pe un timp atât de îndelungat.

— Livie dragă, de ce trebuie să te duci așá de
grabă? Nu poți să mai stai acasă barem doue-trei
sêptemâni? — il întrebá cu duioște mamă-sa, inde-
partând filigênul de cafea ce avea înainte și din care
acum n'ar mai fi putut să guste nici o picătură.

— Nu, mamă. Veđi, trebuie să me șciu odată
scăpat de gândurile invêtatului. Să me șciu odată
gata și să me věd căpătuit și aședat. Atunci nu me
mai duc; la olaltă vom fi totdeuna, — i respunse cu
un aer sincer Liviu.

Dómna Sirian incepú să lăcrimeze.

— Pentru Dȝeu mamă, dór nu plângi? Așá!
O să me apuc și eu de plâns și să plângem amêndoi.
Gândeșci cá ne va ajutá? — ȝise glumind Liviu. Ér
dómna Sirian il strinse in brațe cu tótă căldura iu-
birii de mamă și-l sărutá de doue-trei ori pe frunte.

— Scumpule, lucrurile tale sânt gata și dēcá te
grăbeșci așá tare, in trei ȝile poți să te duci, — ȝise
cu un oftat plin de resignațiune dómna Sirian.

— Pré bine, mamă, — eu voi face câteva vizite
de adio și poimâne plec.

Ancă 'n ȝiua aceea la amêđi Liviu plecă pe la
cunoscuții sei să-și ieie remas bun.

La Gelineșcii aflá pe Elena singurá acasă, — un
lucru care-l scóse cu deseversire din sárite. El șciea
inainte cât de neașteptat și neplăcut va atinge visita
sa de adio pe Elena; încât ar fi dorit din tótă inima
să nu fie numai el singur cu ea, căci i érá pré de
tot greu să vědá suferind aceea bunătate de copilă.

Elena sári voiósă de pe scaun când il věđú pe
Liviu intrând și-l conduse in salon.

Ea se aședá pe divan, el pe un totoliu lângă
dénsa. După ce se interesá Liviu de părinții ei și o
întrebá una alta despre petrecerea de sérá, i spuse
scopul visitei sale.

Fața ei deveni palidă ca cêra și in penibila si-
tuație sufletéscă in care o aduse șcirea neașteptată,
nu aflá un cuvênt potrivit ca să continue con-
versația intreruptă. Liviu tremurá in tótă ființa sa, dar

de tēmă, ca nu cumva sub presiunea momentului să dică vr'un cuvânt, care să-i nimicescă planul singur mântuitor, — își călcă pe inimă și tăcu.

Abia într'un târziu intrerupse Elena tăcerea.

— Intr'adevăr . . . m'a surprins . . . Așa neașteptat! . . . Eri nu ne-ai spus nimic, — di-se ea cu câte o pauză după fiecare cuvânt, pe care o 'ntrebuință spre a priveni aerul înădușit in peptul ei sugrumat.

— N'am ținut dșoră de vrednic tot lucrul, ca să vi-l spun de mai nainte, — respunse Liviu cu liniște falsă. Ei, ș-apoi nu me duc pe vecie; peste o jumătate de an cred să fiu éraš aci.

— O jumătate de an? — îl întrebă Elena spériată, in vreme ce ochii ei cei negri începură să sclipescă, ér buzele roșii să se usuze de vâpaia, ce le ardea.

Liviu deveni neliniștit. Simția ca și când un fer roșu i s'ar fi infipt in inimă și de-ce ani ș-ar fi dat din viață, decât apărea acum Gelinescu ori dómna sa in casă.

Fața Elenei se făcu din moment in moment mai palidă. De-odată ea își ridică amêndoue mâinile și cădu în brațele lui Sirian cu cuvintele:

— Liviu, te iubesc!

Tótă scena se petrecu așa de iute, încât Sirian sguduit in ființa sa, nu șcicia ce să facă, să fugă, să strige după ajutor, seu să-i ajute Elenei.

Intr'acea Elena își deschise ochii și spriginită de umerul lui, se sculă, ca să erupă într'un povoi de lacrimi, in urma căruia se iviră éraš trandafirii cei roșii ai feții frumóse. Ea își uitase brațele albe pe umerul lui și cu pèrul cel negru i acoperiă tot peptul. Atât eră de frumósă, atât de simpatică, și atât de sdrobotită de durere, încât simția Liviu, că i se impune ca o datorință s'o ușureze de și într'un mod fòrte efemer. El i neteđi pèrul de pe frunte, i luă capul lin in mâni și depuse o sărutare precum o dai omului, cu care te temi că póte nu te mai întâlnești in viață și fără de care i-ai răpi tótă liniștea sufletului.

Și sărutarea cea calculată a lui Sirian a rever-sat o liniște dumnezească in nervii incordați, încât trupul a putut să supòrte durerea despărțirii. Ea i-a întins mâna amortită, el i-a sărutat-o. Ea l'a rugat să nu o uite, să deie din când in când vr'o șcirea despre sine. El i-a răspuns: adio; un adio calm, lugubru, ca și când cele întemplate l-ar fi vătèmat, ca și când i-ar fi părut bine că a putut să dică in sfèșit acel adio.

Și impresiunea acésta eră mai grea pe sufletul Elenei, ca urgia unui véc de pècate in cumpèna judecării urmașilor.

Èr Liviu in diua aceea nu a mai făcut nici o vizită. A prânđit numai de silă și séra inainte de ce a adormit, a plâns cu lacrimi amare, ca omul ce își simte nemărginita nimicnicie sub forța sfărmatóre a unei sorți blástèmate.

(Va urmá.)

Virgil Oniș.

Fapte de ale omului.



menirea fiind un »Ce« intreg, in starea sa primitivă, eră precum este omul in acea stare de copilărie, in care el neavènd putere in picioare, se tîreșce in mâni. Când incepe inse, a se ridică in picioare, prin multele căderi, membrele lui nu numai că se sgudue, dar parte din ele se și stâlcesc. Tot astfel și omenirea a suferit multe in-

cercări, trecènd prin nenumeratele întemplări. In acele vécuri mintea omenescă sta in amortélă ca mugurul in timpul ernei; atunci nu eră om care să pricèpă nici măcar atăta, că: cremenea prin lovituri dă schintei și că dela ele éscă se aprinde.

Acel »Ce« prinđènd mai multă putere, s'a ridicat in picioare și prin desvălirea treptată a minții, ca prunc isteț, a tot inaintat. Inboldit fiind de curiositate, tot ce vedea, cercetă făcènd fel de fel de descoperiri; in acest chip s'a născut șciința.

Pe drumul șciinței omul a ajuns a fi stăpân pe fulger, folosindu-se de el, ca de o peniță de scris; tot pe acel drum el mai alcătueșce și oul, care de și nu are viață, dar totuș este pentru om un nutriment. Decă din oul șciinței lipseșce viața, este: că până acuma filosofia încă n'a fost in stare să descopere acea taină amortită, ce este in lăuntru bănuțului din oul de pasere, și care numai prin o anumită căldură se trezeșce, punènd in mișcare tóte țeseturile din ou apoi la timpul hotărit, imbrăcată fiind in forma țeseturilor sale, esă din ou piscuind, aci cugetarea se opreșce.

Starea sufletescă a omului de șciință se deosebeșce de a omului, care s'a iscusit pe alt drum. Cel dintèi fiind ocupat numai cu șciință, a privit și a observat cele ce se petrec intre ómeni, fără ca el să se amestece in mulțime și astfel i-a lipsit prilejul care să-i desfășóre simțemintele ce sùnt alcătuite din darurile firei. Inima omului de șciință care nu are șciința ca negoț, este tot atât de curată precum este a unui copil, care nefiind crescut la un loc cu alții e lipsit de mijlocul, in care să i se desvălèscă simțemintele animalice, afară numai de impregiurarea decât cărmuitorii lui nu i l'ar da. Celui de al doilea, fiind in tumultul de ómeni și lovit de impregiurări, i s'a trezit in inimă acele simțeminte, ce sùnt alcătuite din darurile firei și 'nboldit de acele simțeminte, a inceput să cugete in potriiva mulțimei; ceea ce se dovedeșce din lucrările sale, in care s'a intrupat ca om iscusit.

Dintre acele daruri, dobitócele au numai câte unul: omul inse decât nu le moșteneșce dela ele, dar le are, ca însușiri, ceea ce se vede din faptele lui. El are dela vulpe violenția, dela leu mândria, dela măgar îndărăptnicia, dela pisică lingușirea, el este mai reutācijas ca momița, crud ca tigul, strivitor și veninos ca șerpele, apoi lacom ca un căne, care fie cât de sătul, totuș se repede și ia bucățica din gura celui slab și flămând și fiindcă nu o mai póte mănecă, apoi o îngropă. Instinctul cănelui de a răpi și a stăpâni fiind și in sufletul omului, a atras după sine la unii, prin aceea că s'au întărit ingrămădirea averilor; din acésta impregiurare cea mai mare parte din neamul omenesc trăeșce in condițiunile celui mai flămând căne. Ca violen, iscusitul numit civilizat, a făcut legi prin care a luat dela mulțime puterea și cu acea putere s'a întărit el și astfel ia dela locuitori intr'ales feciorii cei mai sănătoși, perđendu-i in interesul seu. Apoi mândru de isprăvile sale, se inarborèză pe titvele acelor perduți de el. De acolo ca lingușitor, cu mare pompă serbătoreșce in numele mulțimei anumite țile in amintirea feciorilor, pe a căror tîtve s'a înălțat. Ca reutācijas, strivitor și veninos, iscusitul loveșce mulțimea in tóte chipurile, sdrobotindu-i sufletul prin o plóie de legi. Ca îndărătnic el ține morțiș la chipul prin care a ajuns la slavă.

Așa dară el, ca cel mai iscusit om in diplomație este, pentru popóre, ca medicul neguțator care in loc să combată bóla, el prin hapurile sale nu numai că o introduce in trup, dar o și prelungeșce ca să se folosèscă de plata clientului seu bolnav. Ca politic in lăuntru țerii, el este pentru locuitori acel advocat răpitor care caută a se inavuți sărăcind pe clienții

sei. Ca organizator, iscusitul a întemeiat statul pe supunerea poporului, la care luându-i puterea, l'a redus la servagiu pentru stat. Familia el a alcătuit-o pe supunerea femeii, robindu-o economicesece și astfel a redus-o și pe ea la servagiu. Ca speculant, iscusitul se folosește de hotare, prin care turmele de oameni în selbătăcia lor trăiau despărțite, privindu-se unele pe altele ca dușmane. În vécurile trecute eră potrivit, ca turmele să-și verse sângele apărând, așa numitele hotare, fiindcă în acele timpuri omul prin sine însuși nu însemnă nimic, ci numai având diploma de nobil, avea însemnătate de om. Apoi, și turma ca și un singur individ trebuia să aibă un titlu, prin care să pôtă însemnă ceva și acel titlu turma nu-l putea câștiga pe altă cale, decât numai prin isbândi răsboinice, ce se nășceau mai cu sēmă din pofta mutării hotarelor. Astăzi inse hotarele au ramas numai ca mijloc prin care statul se sustine luând vămii de pe tôte lucrurile câte trec pe acolo. Peste hotare numai păsările plutitoare în aer pot să trecă fără a plăti vamă, alt ceva nu. Plata vămilor inse, iscusitul o scôte din punga locuitorilor. El a născocit procese pe care le pörtă în numele poporului, încă din acele vécuri în care ómenii își hultuiau pene în cap și în care umblau în turme nomade. Când inse au început a se statornici turmele de ómeni pe câte o bucată de pământ, la aședarea lor imbuldindu-se unele pe altele, s'au escat între ele certe. Pe temeiul acelor certe ș-al hotarelor, iscusitul a înființat școli diplomatice, de unde ies mereu advocați numiți diplomați: aceștia folosindu-se de acele certe și de hotare, incurcă popórele în procese, din care se nasc resboie, pe care le sevrșesc în numele lor. În asemenea afaceri, se folosec de hotare, precum se folosec proprietarii cárciogari, de gardurile lor, cari neavând altă țintă decât aceea de a-și mări pământurile, când unul, când altul, caută a împinge gardul de pe locul seu, subț cuvânt, că locul lui nu-i numai până unde e îngrădit, ci trece și în grădina vecinului până la cutare semn, căci până acolo a stăpănit unul din strămoșii sei. Având fiecare asemenea pretențiuni, mereu mută gardurile, care mutări le fac prin ajutorul slugilor, ce se bat între ele pentru gardurile stăpânilor. În acest chip diplomații fiecărui stat pörtă și în dările noastre afacerile între țeri.

Cercetând faptele iscusitului în ori-ce ram al lucrărilor sale, dovedesc în de ajuns măsura la care au ajuns simțemintele animalice în dezvoltarea lor și din impregiurarea cărora, el nu cugetă ca omul de șciință și în binele altora, ci numai în binele seu. Acele simțeminte fiind cultivate și găsind în masa poporului necult terenul, ele s'au întărit, întindându-și vițele lor astfel, încât mulțimea e înădușită de ele, ca răsadnițele de vițele plantelor părăsite. Deci educația de până astăzi neavând nici o inriurire asupra sufletului, este numai o artă prin care iscusitul e dresat în apucăturile sale. Simțemintele lui au ramas tot acele care erau și mai înainte, de a concepe ideia dresării omului. Numai prin cultură sufletescă se pôte ajunge la acea țintă, ca fiecare om să dică: nu aceea societate este omenosă în care sunt multe legi și în care nu conștiința are putere, ci banul și unde copiii nu sunt a ómenilor, ci ai legilor; ér acei copii cari nu sunt ai legilor, sunt desprețuiți și svérliți de cătră societate, pentrucă sunt creațiuni ale dragostei omenesci. În astfel de societate, omul ținut fiind a-și ascunde dragostea sa, mai totdeauna e silit să arăte despreț femeii pe care o iubește și dragoste aceleia, care are mai mulți bani și pe care el n'o pôte suferi. Din această impregiurare, pe lângă alte rele ce isvorec în societate, este și acela că tinera generație moștenește în sânge tôte bolile tinerețelor părinților

ei; ceea ce se dovedește din instituttele unde copiii învétă și în cari sunt internați. Acolo mare parte dintre ei trăesc cu medicamente, fiind că sunt scrofuloși. Apoi și în societate sunt destui ómeni plâpândi, a căror sânge nefiind curat, treptat, treptat se preface în apă.

Acastă bôlă-i cam întinsă între ómeni, și nu se va stérpi decât atunci, când se va organiza aceea societate, în care nici un om nu va simți trebuința de spriginul legilor și în care în locul banului, conștiința să aibă putere și unde între copii nu se va face nici o deosebire, ci ca unii ce sunt product al societății, vor fi crescuți de ea dând la toți de o potrivă una și aceeași creștere. Prin această, pe lângă asimilarea ce se va face între ómeni, nici omul n'ar mai fi robul dragostei sale, ci atât femeia cât și bărbatul ar fi stăpâni pe aceea dragoste de care acuma sunt lântuiți. Apoi și tinera generație va scăpă de moștenirile ce le are în sângele ei. În asemenea societate nu prin bani va fi omul domn, ci prin munca sa. Dar pentru cultura sufletescă educația trebuie să fie întocmită astfel, ca să aibă inriurire asupra sufletului. Ea trebuie să fie acel léc care să stérpescă în inima copilului simțemintele animalice, séu decă nu se pot stérpi, să le înobileze; ér educatorul copiilor trebuie să fie pentru acele simțeminte, precum este grădinarul, care decă nu stérpește măracinele, prin cultură le înobilează. Prin asemenea cultură se vor formă din copii, ómeni cu simțeminte omenose, a căror lapte vor fi potrivite chipului de om, ér nu după cum sunt laptele ómenilor de astăzi, care se deosebesc numai prin forma sub care se petrec, de laptele necuvântătoarelor. Acei ómeni în ținta de a scăpă popórele de hapurile diplomației, vor curmă procesele, desființând hotarele fiecărui stat și astfel popórele prin legăturile lor economice se vor apropiă ca prietene.

Atunci acel »Ce«, format din omenire va trăi și va înaintă ca ființa omenescă, sănătósă și cu putere.

Cornelia Emilian.

Cruțarea.

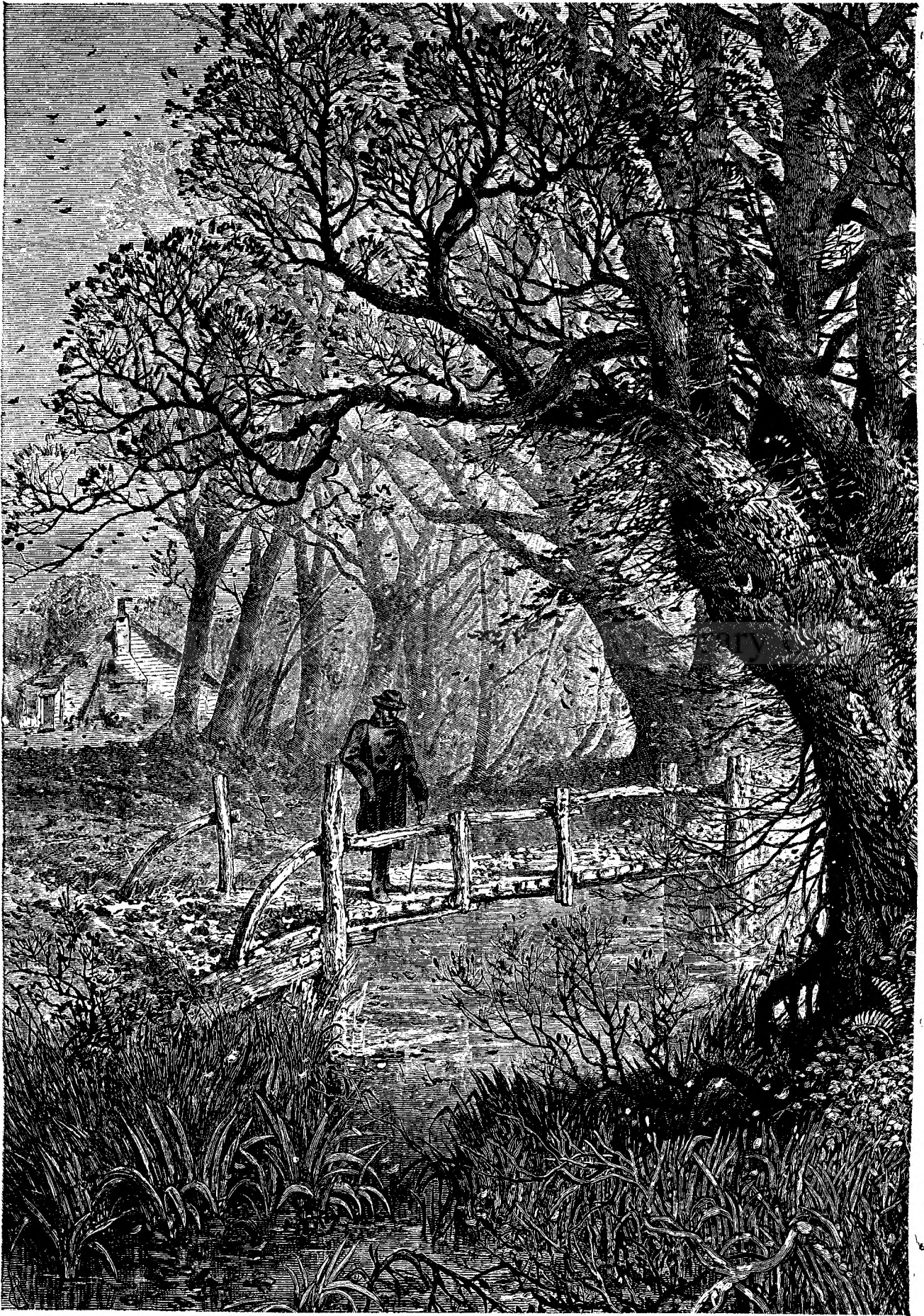
(Incheiare.)

Că să ne oprim chiar la primul exemplu amintit, mama de familie nu trebuie să întrebuinteze deodată numai jumătate din cafeua îndatinată și să nu facă de fel friptură. Numai să fi luat o măsurică mai mică de cafea și o porție mai subțire de carne! Acesta nici nu s'ar fi observat. În fiecare zi jumătate de kilo de carne mai puțin, face 60—70 fl. pe an. Pe acești bani putea cumpără o manta nouă și doră încă și o pălărie.

Așa dară puțină cruțare în tôte, unde se pôte face această fără scădere, étă un ajutor însemnat. Dară un ajutor și mai mare este a nu cumpără nimic de prisos; cele trebuitoare să le câștigăm la timpul convenit și din isvóre bune; în sfârșit să cruțăm ca să nu se strice nimic și să nu se pördă nimic.

Prin aceste trei mijloce putem cruțá mult, cu mult mai mult, decât printr'o reștringere pré mare într'o direcțiune anumită.

Cruțarea e așa dară o artă, pentru care trebuie să avem un talent deosebit, dară care se pôte învétă și de cătră unul mai modest talentat în privința această, numai decă posede respectivul voie deplină spre această, și nu-și orbește singur ochii în mod neconsult. »A cruțá« nu însemnă a cumpără eftin și a se reștringe în recerintele sale. »A cruțá« însemnă a țină deschis și ochi și urechi, a-și însuși în folosul



Т ó м н а .

proprietăți ori ce semn, ori ce învățătură și ori ce introducere nouă, a-și procura numai ce e neapărat de lipsă și cu ocazia acesta a nu căuta »eftin,« ci »bun.« Dară înainte de toate însemnă »a cruță« a folosi tot ce posedem seu câștigăm cu luare de seamă și până în extrem și a nu arunca pe gunoiu seu pe ferestă afară atari lucruri, cari încă s'ar fi putut întrebuința.

Dacă vor cruță atât bărbații cât și femeile în sensul acesta, atunci se va ușora îndată încâtva acesta întrebare socială, care bântue atât de greu toate țările și ușorarea acesta va fi cu atât mai considerabilă, de ôrece în timpul prezente cade de-odată împreună cu întrebarea acesta și întrebarea despre sărăcia unei părți a clasei mijlocii. Și clasa acesta își va pute ajuta foarte ușor prin cruțare rațională.

»La o economie mare se fură una mică,« — adevărul acestei dicale s'a demonstrat însa-și în totă privința. Acesta nu se poate schimba și cine ar dice, că în economia lui nu e așa, acela se pare a nu pricepe ce e economia și poate fi sigur, că din economia lui se pierd două, nu una. Din contră, ne putem mira, cât de lung ține ulciorul cu oleiu, decât umple dómna de casă singură lampele.

O mamă de familie cruțătoare va căută de aceea, ca să fie toți sături în casă, ca să nu mergă nici un cerșitor flămând dela pragul ei și ca să ajungă și păsăricilor sfărâmurile afară pe lăcióra fereștei, dară — ea nu va lăsa nimic să se strice seu să se perdă nici o cojiță de pâne, nici o bucățică de petec și nici un boldișor.

Sunt femei, cari imbracă o pălărie nouă pentru întăia dată totdeauna, — când e ploios afară — și se înțelege de sine, că-și uită cortul acasă. O remășiță de friptură o string ele firește foarte grijuliu, dară după opt zile o aruncă la câni afară, decât n'a inviat în timpul acesta și a fugit singură. Și o astfel de damicelă mai voiește a afirmă, că e cruțarea prudentă în persoană, decât nu-și satură destul servitorea și nu cheltuiește un cruceriu pentru un cerșitor.

Economul rațional, englezul Smiles, prescrie relativ la cruțare trei reguli. Ele sună :

- a) Cheltuiește totdeauna mai puțin decât câștigi !
- b) Plătește îndată și reține-te constant de ori ce, ce nu poți plăti îndată !
- c) Nu privi nici nesigur ca deja primit, dispunând chiar dinainte asupra lui !

Aceste reguli sună cam aspru, dară totuș e bine de acela, care e în stare a le implini. Mai cu seamă cea dintăi merită să o îmbrătoșăm. »Trebue în zile bune să punem ceva de-o parte pentru cele negre !« »O sticlă de vin mai puțin în vremi bune, dă două pâni pe timpul fómetei !« sună o dicăla populară.

Ce privește a două regulă smilesiană : »Plătește îndată și reține-te constant de ori ce, ce nu poți plăti îndată !« s'ar pute disputa mult asupra ei. Eani se pare statorită numai pentru astfel de ômeni, cari au un venit sigur și li e foarte ușor posibil a se ține de densa. Dară de am voi să o întrebuințăm pe terenul comercial, economic seu pe alt teren ôrecare, ar stagna îndată nu numai comerțul, dară și ori ce altă întreprindere.

Relativ la regula a treia imi aduc aminte de anecdota despre țeranul, care ducând o corfă de ôue pe cap spre piață, își calculă înainte ce va face cu câștigul de pe ôue. Calculă că-și va cumperă din câștigul de pe ôue un purcel și vindând porcul gras își va cumperă o junincă și hrăind juninea și vindându-o ca vacă, își va cumperă pe banii căpetați doi mândi și crescând mândii și vindându-i cai mari își va cumperă ... etc. Dară într'acea se împiedcă de un bolovan, ce-i sta în cale și picând cu fața la pă-

mânt, i-a sărit corfa cât colo de pe cap și toate planurile i-au fost nimicite.

Revenind încă odată la proverbele populare, voi aminti numai unul, care tocmai imi vine în minte : »Numai cu lădile pline se poate cruță !«

Ce simț dejositor, decât-s deserte lădile și dula-purile, polobócele și ôlele ! Trebuie atunci să culegem ce-a mai ramas, seu servitorea trebuie în tot minutul să-și lase lucrul și să alerge când după oțet, când după zăhar, ba după sare, ba după făină. Cât timp se perde cu acesta și ôre nu plătești tu toate alergăturile aceste din punga ta ? Ôre nu plătești pe lângă acea la fiecare jumătate de kilo de orez și coșciugul frumos, în care îl pune ovreul, și cheltuiești pentru marfă și câțiva cruceri mai mult, decât decât ai lua mai multe kile de-odată ?

Dară și cruțarea nu stă singură în lume. Acolo unde se cultivă numai ea singură, se cunoșce îndată că e numai o grămădire fără scop de bani și avuție, așa numita »lăcomie,« o ducere de lipsă pe lângă toate cele trebuincioșe, numită : »sgârcenie.« Nu, cruțarea adevărată, de care vorbesc, nu stă nici odată singură, ci pentru de a fi ea o cruțare în sensul strict al cuvântului, trebuie să fie acompaniată de ordine, curățenie, grijă esactă și precauțiune.

Dară și mai sus încă poate poate ea să se ridice. Acesta virtute, ca una dintre cele mai mici și pro-saice din toate virtuțile poate să ajungă o culme, de care nici nu ți-ai aduce aminte, decât împreună cu marinositate și darnicie, își va pune ea amórea aprópelui de devisa cercului seu de activitate. Acesta-i un triumf și abia ajunsă la ținta acesta, devine ea într'adevăr una dintre cele mal curate și sublime virtuți ai inimei omenesçi.

E frumos și nobil, decât-și deschid cei dotați cu avuții mâna, pentru de a da elemosină din prisosința lor. Dară un merit încă și mai mare compete aceloră, cari trebuie încă să cruțe și să se ingrigescă, pentru de a da elemosină la timpul convenit.

E un fapt deja constatat, că cei săraci sunt mai darnici decât cei avuți. Prima cauză poate să fie, că numai săracul poate șci, ce însemnă lipsa și împreună cu o pricepere mai bună a lipselor sărăciei și un simț mai adânc pentru lipsa străină. Dară de sigur există și o altă cauză. Dacă dă bogatul o părticică din prisosința sa, nu simțesce el într'acea mesură plăcerea sacrificiului, ce l'a făcut, ca săracul, care ș-a eluțat bucuria acesta abia cu ostenelă și prin mii de abnegări mici. Și decât calculăm și cu acesta plăcere a sacrificărei, putem spune, că cruțarea cuprinde în perfectitatea sa un teren vast, bogat de binecuvântare și mulțamitor. Dară nu e așa de ușor precum se crede a se aventă la stadiul acesta. Se recere mai mult spre acesta, decât o rezoluțiune momentană și nimeni nu i-a succede a deveni așa dis peste nôpte cruțător.

Incepeți mai întăi cu acesta, a ține la un loc acea ce e al vostru. Mai departe nu procurați nimic superflu și nu vi vor lipsi nici odată cele trebuincioșe și abia atunci, decât ordinea, precauțiunea și o împărțire prudentă ș-au făcut ale lor, abia apoi apucați-ve de modul, a rupe câte ceva din cerințele vóstre indatinat. În cele mai multe casuri nici nu va fi spre mirarea vóstră de lipsă a estinde cruțarea pre departe.

Averchiu Macoveiu.

Vacile de lapte.

(Hrana și tratamentul lor.)

Decă un bun agricultor dorește să devie un bun lăptar, scopul principal este de a pute să obțină lapte de prima calitate ; și acest lapte nu

se va pute obține, decât având mare grije asupra alimentării vacilor și dându-le toate ingrijirile igienice ce reclamă. Un amestec de făină de mazere cu făină provenită din nucule de cocos, produce un lapte bogat, de și nu ar fi de calitate cea mai bună. Un amestec de făină de orez și de in dă un unt tare, de o natură puțin ulcioasă. Dacă cineva, ar cere ealitatea alimentelor, nu le-ar pute găsi mai bine decât in recolta bôbelor, de grâu, orz, oves, mazere, bob, in impregiurări ordinare aceste alimente vor produce o calitate de lapte, de smântână și de unt care este imposibil și pe care substanțe nu pôte să o producă alte alimente.

D. Murray sfătuește pe agricultori care se ocupă cu creșcerea vacilor de lapte, ca să-și supună pământurile arabile la un sistem altern, cu 2 séu 3 tarlale de livede temporară, să adopteze planul unor semănături timpurii, fiindcă cu modul acesta se va pute trage mai mare beneficiu și in acelaș timp, vor pute contribui la imbogățirea și prosperitatea țării.

»Agricultorii care se ocupă cu creșcerea vacilor de lapte se plâng de crisa agricolă și de lipsa de bani; acesta provine din noul sistem de organizațiune pe car-el urmază actualminte. Când un fermier își primește banii de pe lapte, alergă voios la bérarie spre a plăti borhotu séu la alt neguțător spre a plăti cele din urmă alimente ce le-a cumpărat pentru hrana vacilor.

»Făcând o comparațiune între hrana cumpărată și între hrana recoltată, pôte să interseze pe cineva; fiindcă prețul unei tone de borhot costă 21 l. n. pe când o tonă de rădăcini costă in termin mediu 9 l. 25 cnt., afară de aceea valoare nutritivă a rădăcinilor este cu mult mai superiără decât borhotu. Un călător agricol a observat, că cultura napului in timpul de 40 ani n'a fost destul de remunerătoare, de și producțiunea a fost de 60,000 de kilog. la hectar. Acest lucru se pôte observă și astăzi; dar cu sfecla și varza se obține o greutate mai considerabilă. Cât despre cereale, mazăre, bob, prețul lor astăzi este mai puțin ridicat, ér turtele de in și de bumbac costă ceva mai scump, chiar decât valoarea lor alimentară ar ecivală cu aceea a bôbelor recoltate la fermă, ceea ce nu se pôte admite, întrebunțarea lor nu pôte să fie economică.

De mai mulți ani fermierii locuesc in apropierea drumurilor de fer, ocupându-se cu producțiunea laptelui și creșcerea animalelor, dar a putut să observeze, că nu pot comptă pe un bun succes, in raport cu resursele alimentare de care vitele au trebuință.

Noi sântem pe la inceputul lui aprilie, și ce dl Murray, mai multe vaci au fâtat deja, ér altele sânt aprôpe de fâtat; laptele se trimite regulat la usine și fabricațiunea untului este in plină activitate. Temperatura grajdului trebuie să fie menținută aprôpe la 16 gr. centigrade. O jumătate de oră de esercițiu pe fiecare și cătră amiédă in curte, face bine vacilor.

Nu trebuie să se scape din vedere, că vacile bënd o prē mare cantitate de apă rece, le este vătămătoare, fiindcă această apă micșoréză temperatura corpului.

R. L.

Cântece haiducești din Ardeal.

— Din ținutul Borgoului. —

XI.

Bată-l crucea om bogat,
Tótă véra l'am rugat,
Să-mi deie bani pe-adunat.

Macar' dōue ori trei parale,
Să-mi cumpér la copii sare.
C'am făcut o turtă 'n vatră,
Ș-am făcut-o nesărată.
Dacă veđui și veđui,
Lua-i cea cosă din cui
Și mi-o pusei pe spinare;
Și plecai in lunca mare.
Trăsei dōue ori trei pirlōge,
Fōmea la pământ me trage.
Dacă veđui și veđui,
Dōue-trei cruci-mi făcui.
Prinse-i cōsa d'un picior,
Și-n vezduh i dădui sbor.
Ș-o isbii d'un păducel,¹
Sări cōsa din cățel.³
Vine stăpănu călare
Ș-imi aduce de mâncare,
Mălai negru sguruit
Și unt uscat și muceđit,
N'apucai să 'mbuc odată,
El și-mi grăește de plată.
Me-apucă la stinginit,
Că nimic nu i-am cosit.
Ér eu me mâniei
Și o palmă i ștersei,
De toți dinții i scosei.
Dacă veđui și veđui,
Șoim de codru me făcui;
Și de când m'am voinicit,
Dragu-mi-i drumu cotit.
Când ved ciocoi vinid:
Că-mi așeđ durda spre vânt,
Me fac brōscă la pământ
Și mi-i ieu la cântare,
Dela cap pân la picior
Și tocmesc și chibzuesc,
Pe unde să mi-i lovesc.
La zătezul pērului,
Pe din dosu fesului,
Unde-i cald ciocoiului.
Eu țilesc, durda pccnește,
Ciocoiul se svêrcolește,
Și de țile se sfêrșește.
Las să mōră caun căne!
Că-adesse i-am țis: stăpâne,
Nu-ți tot bate joc de mine!
C'a veni veră ca mâne,
De te-oi prinde 'n lunca mare,
Face-oi divan pe spinare,
Și te-oi călcă in picior,
Ca pe-un șerpe otrăvit,
Ca pe-un dușman nemblândit.

XII.

Frunđa 'n codru cât se ține,
Toți voinicii trăesc bine.
Codru decât frunđa lasă,
Toți voinicii merg p'acasă
Și la para focului,
Ard de dorul codrului,
Frunđa verde de susai,
De-ar vini luna lui mai;
Să m'aud in cer tunând,
In nori să ved fulgerând,
Érba 'n șesuri incolțind.
Să mai ved focuri p'afară,
Copii mici 'n pelea gōlă,
Caii 'n câmpuri nechezând,
Voinici pe plaiuri cântând.

I. Dologa.

¹ Baremi. ² Spin, măcieș. ³ Ic.



Discursul prezidențial al lui Iosif Vulcan

cu care a deschis adunarea generală din Oravița a „Societății pentru fond de teatru român”, la 25 septembrie st. n. an. c.

Onorabilă adunare generală!

Societatea pentru fond de teatru român astăzi a doua oră se întrunește aici în adunare generală. Oravița este primul oraș, de unde ni s'a oferit onoarea această. Un titlu dublu, ca să ve mulțămim din capul locului, pentru zelul, râvna de cultură și ospitalitatea frățescă cu care ați binevoit a ne întâmpina.

Sunt tocmai treisprezece ani, de când vinirăm întăia-ora la dvăstre. Atunci ne 'nfătoșarăm cu o idee abia scăpată în obștea română, idee care propunea să înființăm un teatru național ambulănt; ăr astăzi, după ce făcurăm un ocol prin câteva centre românești de cultură, ne rentorcem în ajunul d'a puté începe realizarea acelei idei. Vorbind cu cifre, atunci fondul societății noastre ără 5770 fl. 1 cr., ăr astăzi se urcă la 44.700 fl. 44 cr. Deci sporul de atunci și până acuma este cam de 39.000 fl.

Mai aduserăm și alt rezultat.

Pe unde fěllăia câteva zile stégul Thalei române, classa noastră inteligentă și poporul pretotindeni il salută de-o potrivă cu bucurie. Erau niște zile de serbătore culturală. Aceste serbări scoteau la lumină talente și comori ascunse, cari de o parte stěrniau aplause, de alta storceau stimă și respect. Astfel dară adunările societății noastre deteră privilegiu în multe părți să ne afirmăm ca un element de cultură.

Graiu dulce, poesie melodiosă, costum pitoresc, musică încântătoare, dans grațios și tot ce avem original, frumos și ademenitor în idiomul nostru, se 'nsoțiră în acele zile să dea dovédă, că și noi Românii sântem un popor capabil de civilizațiune, că și noi avem calități și talente cari trebuie să ne ridice, că

Sântem latini din Roma, din classica trupină...

Mult timp zăcurăm amortiți. Unii credeau c'am și murit. Dar nu pierе pomul, decă rădăcina-i mai are viață; va da din nou și va crește ără. Nu pierе o națiune, ori cât de mică să fie, decă 'n sinu-i arde schinteia culturei, căci cultura e viață. Trupina clasica ascunsă 'n pământ îndelung, ani și secolii, în sfěșit a dat odrazole. Geniul poporului s'a stěrnit. Și ne-am deșteptat.

Și de-odată a 'nceput să s'audă prin lume un glas dulce, care cântă atât de frumos, încât toți steteră locului s'asculte accentele melodiose. Nimene nu șcicia cine cântă. Acordurile frănte viniau pe aripele vânturilor din Carpați. Invětații străini s'apropiară și descoperiră, că glasul acela este al unui popor deșteptat la viață, care-și cântă suferințele din vécurile trecute și bucuria renviării; că poporul acela sântem noi românii; că glasul acela este poesia noastră poporală.

Din clipita aceea noi ajunserăm un nēm bine cunoscut. Străinii grăbiră s'adune comorile musei noastre din popor, le traduseră în limbile cele mai culte și le presintară cercurilor invětate. Și lumea sta uimită d'atata frumusețe, bogăție și originalitate. O adevărată podobă de mărgăritare.

Poesia noastră poporală ni-a fost biletul de intrare în literaturile națiunilor mari.

Cine a inspirat poporului nostru această poesie? Cine l'a invětat să cânte atât de frumos? Dără niște dascăli tainici? Nu! nimene nu l'a invětat. Este un dar dumnezeesc. Un semn de nobilitate spirituală. O schinteie de classicitate vecnică. O moștenire dela mama străvechie

Ș-a vinit timpul, când națiunile mari au arăngiat esposițiuni, unde au postit lumea tótă să pună la vederea tuturor ce are mai frumos ca artă și industrie. Și lumea a și trimis tot ce a avut mai prețios, mai rar, tot ce a avut ne mai pomenit. Și s'au adunat toți din tóte părțile să vedă, să se mire și să invete. Ș-au fost multe de tóte, scumpe și strălucite, cât iți luau vederea ochilor. Artele te 'ncântau, industria te uimiă și aměndoue dedeau mână să-ți infătozeze niște vederi mărețe. Aburul subjugat fu pus în serviciul lor și mașine urieșe făceau minuni.

Și ce să veđi! Lumea trecea pe lângă ele și se opriă într'un colț unde la un resboiu primitiv lucră o femeie din popor. Ea țesea niște cověre și pânzături, de o compoziție originală, cu forme încă necunoscute, cari surprindeau pe toți. Apoi luă 'n mână un ac și 'ncepă să cöse cu fire o cămeșe, cămeșă mirelui, și făcea niște figuri pline de tinerețe și pitorești, par că le desemnă cu penelul.

Și cum lumea sta și se miră, unul o întrebă:

— Auđi, femeie, unde-ai invětat asta?

Și ea respunse:

— Acasă 'n sat la noi. Că nici n'am eșit de acolo până acuma.

— Dar cine te-a invětat?

— Nime. Șciu din fire. Sunt română.

Și fabricanții mari ș-au părăsit mașinele. Au venit și ei la țeranca română. Au studiat arta ei în industrie. Au început s'o imiteze. Și astăzi figurele inventate de țerancele noastre fac podobă salónelor.

Țeranca română ne-a deschis porțile palatului de industrie.

Cu mândrie ne 'ntorcem p'acasă... Și gustăm plăcerea odihnei, dup'o invingere atât de strălucită...

Dar ătă că un sunet de tulinic s'aude din creerul munților. Păunașul codrilor își chiamă fărtații... Ciobanii răspund, cântând din frunđă hori de codru... Jos la vale un fluer pécărăresc își destăinue dorul... Și 'n sat flăcării și fetele se 'ntorc acasă de pe câmp, cântând doine de dragoste nesfěșită...

Accentele lor tóte se topesc în niște acorduri ce tremură 'n aer tainic ca frémětul pădurii, ademenitor ca susurul pěrifului și tēnguios ca ș-un suspin...

Priveghietorea tace, luna priveșce galeș dintre stele și inima ne creșce...

Măni e duminică, măni va fi joc în sat. Tinerimea s'adună. Intěiu se duce la biserică. Acolo cântă frumos. Apoi merge la joc. Ardeleana, Hora, De doi, Călușerul, Bătuta și altele multe se perendă. Dar tóte insoțite de chiote și tóte se sfěșesc cu cantece.

Numai ce veđi, că se formeză un chor, care începe să cânte armonios. Cineva dă tactul. Popa, dascălul séu unul din popor.

Mergem în alt sat, ș-acolo-i tot așa. În al treilea asemenea; în al patrăle, al cincile, al đecelea, al cincidecile tot astfel.

Pretotindeni veselie, pretotindeni cātece armonioșe, par că ne aflăm în Italia.

Điua la plug și cu furca 'n mână; séra ținěnd note musicale și invětând cvartete pentru duminica viitoare, studiând poesii de declamat séu făcěnd repetiții dintr'o piesă teatrală. Abiă a auđit în viață sa vr'un cvartet, dar la teatru nici odată n'a fost; și totuș el se pregăteșce să cânte și să jöce pe scenă,

in fața unui public mare. De unde are curajul? De unde inspirațiunea? Este in sângele seu. E născut pentru artă.

Intocmai ca riul care a pornit din munți, dar pe cale a perit in o grăpă ș-apoi mai la vale a eșit la lumină in formă de izvor: aceste coruri vocale sânt niște izbucniri ale unui geniu artistic innalt. Ele sânt dovada cea mai neclătită de talentul cultural al poporului nostru. Ele sânt mândria noastră artistică.

Ele ne sânt adevăratul început al unui teatru național român!

Aceste porniri ale deșteptării izvorind tôte din popor, noi avem temelia cea mai sigură pentru ca să clădim pe ea templul culturai noastre naționale.

Clădirea acésta s'a și început. Din tôte părțile s'adună materialul. Popor și inteligență lucréză de-o potrivă. Și meșteri dibaci conduc lucrarea. Este încă mult de făcut și étă că vestea ei a și început să se respândescă. Spiritul nostru cultural a petruns și 'n depărtare. Avem bărbați invēțați pe cari societăți străine renumite îi numesc membrii onorari. Avem artiști cari sânt podoba scenelor din lumea mare. Și la concursul poeților latinității, graiul românesc a fost incununat . . .

Cu incredere deplină putem dar să așteptăm viitorul . . . Inaintând pe calea apucată, nu pôte fi departe momentul, când ne vom puté reclamá și noi locul in șirul națiunilor inaintate și vom strigă lumiei:

Loc celui ce se șcie de viță 'mpērătescă,

Loc celui cu menire in glorie să creșcă! . .

Societatea pentru fond de teatru român are și ea menirea de-a duce câte un fir de năsip la măréta clădire a templului inchinat culturai noastre naționale. Să-i dăm dară spriginul toți, ca ea să-și pôtă indeplini cât de curēnd innalta însărcinare!

Am onóre a deschide adunarea generală!

Raportul comitetului

Societății pentru fond de teatru român, cătră adunarea generală din Oravița, ținută la 25 septembrie n. 1887.

Onorată adunare generală!

Comitetul societății pentru fondul de teatru român face următorul raport.

I. Averea societății.

Averea societății constă ađi din următoarele:

- | | |
|---|-------------------------|
| 1. Obligațiuni de stat in preț de 18,875 fl. 66 cr. | |
| 2. Acțiuni de ale »Albinei« . . . 7,800 » — » | |
| 3. Acțiuni de ale »Transilvaniei« 900 » — » | |
| 4. Depozite la »Albina« 16,913 » — » | |
| 5. Bani gata 111 » 78 — | |
| 6. Obligațiuni private 100 » — » | |
| | la olaltă 44,700 » 44 » |

După raportul cătră adunarea generală din Șomcuta-mare in 1886, averea societății a fost atunci de 41,556 fl. 66 cr.

In urmare, sporiul dela adunarea de an până ađi e de . . . 3,143 » 78 »

II. Restanțele membrilor.

După lista sub % la membrii fundatori	3110 fl.
După lista sub % la membrii ordinari	609 fl.
	la olaltă 3719 fl.

Intocmai cum s'a arătat și in anul trecut,

La adunarea din Șomcuta-mare s'au subscris 20 de membri ordinari, cari s'au deobligat de a plăti tacsele in rate anuale câte de 5 fl. seu 10 fl., și cari până acuma plătiră numai rata primă.

In privința restanțelor se pôte raportă, că foarte puțini au plătit interesele și că avocatul societății a provocat pe unii ca să plătescă, dar fără rezultat; deci comitetul s'a rezolvat, ca in anul acesta să inacționeze pe aceia, cari nici interesele nu le plătesc, de și e tēmă că cu unii s'ar face spese zadarnice.

III. Diplomele.

Membrilor ordinari și fundatori, cari au plătit tacsele, li s'a espedat diplomele și anume:

- | | |
|-----------------------------------|----|
| a) la membrii fundatori | 48 |
| b) la membrii ordinari | 34 |

la olaltă 82.

Locuința unui membru fundator și a altui ordinar — fiind afară din țeră — e necunoscută; deci tacsele le-a plătit 84 de membri.

IV. Premiul.

Adunarea generală din Șomcuta-mare a primit in principiu, ca societatea să începă de a pune premiu pentru piese teatrale; dar a însărcinat comitetul cu studiarea întrebării și facerea unei propuneri in acest obiect. Comitetul așterne propunerea sa sub 3 %.

Procesele verbale ale adunării generale din Șomcuta-mare se alătură sub 4 % și 5 %.

Dat in Budapesta din ședința comitetului ținută la 1 iuliu 1887.

Pentru comitet:

Dr. At. Marienescu
secretar.

Iosif Hosszu
președinte.

Socotelile

fondului de teatru român dela adunarea generală din Șomcuta-mare in 1886 până la adunarea generală din Oravița in 1887.

PERCEPTE.

	Bani gata fl. cr.	Papire fl. cr.
Cu ocasiunea incheierii socotelilor din 6 august 1886 pentru adunarea din Șomcuta-mare s'a arătat starea cassei cu . . .	82 94	41,473 72
28/9 Dl Iosif Vulcan trimite banii adunați cu ocasiunea adunării din Șomcuta-mare	517 40	
9/10 Dl drd Ioan Suciu trimite ca sumă adunată dela câțiva tineri din Budapesta pe sēma fondului de teatru	3	
28/10 Dl drd Ioan Suciu mai trimite	2 80	
4/2 Pentru cupōne s'au incasat	53	
4/2 Pentru cupōne s'a incasat	334 61	
4/2 Pentru inschimbarea papirului »6% arany jāradék kölcsōn« de 100 fl. s'a incasat	111 10	
12/2 S'a cumpērat papirul de credit nr. 19734 à 1000 fl. nominal și 4 ¹ / ₂ % camătă, — »földhitel intēzet záloglevél,« cuponul de 1 aprilie 1887		1000
Cu ocasiunea scontrării s'a aflat		
1. In bani: percepțiunea cu		

	Bani gata fl. cr.	Papire fl. cr.
1104 fl. 85 cr.		
erogațiunea cu 1065 fl. 37 cr.		
s'a aflat in bani		
cu totul	39 fl. 48 cr.	
2. In hârtii:		
percepțiunea cu 42,473 fl. 72 cr.		
erogațiunea cu 100 fl. — cr.		
s'a aflat in hârtii		
cu totul:	42,373 fl. 72 cr.	
14/2 Pentru 36 cupóne dela		
»Transilvania« s'a incassat . . .	97 20	
10/3 Pentru obligațiunile rurale		
à 50 fl. nr. 21696 și nr. 18959,		
care s'a sortat și incassat in bani		
gata (veđi punctul 4 al erogateilor)	101 34	
20/5 Dl Gerasim Rátz solveșce		
tacsa pro 1886 și 1887	10 —	
5/6 Pentru cupóne s'a incassat	417 05	
9/6 După 78 cupóne dela		
»Albina«	779 92	
9/6 Libelul nr. 2899 despre		
banii depuși in cassa de păstrare		
la »Albina,« in care cu finea lui		
iunie 1886 au fost 15,116 fl. 58		
cr., — și in care cu 1 iulie 1887		
se află in capital suma de 15,881		
fl. 85 cr., a crescut prin urmare		
dela 1 iulie 1886 până la finea		
lui iunie 1887 cu suma de . . .	764 27	
9/6 Libelul nr. 3355 despre		
banii depuși in cassa de păstrare		
la »Albina,« in care cu finea lui		
iunie 1886 a fost 930 fl. 20 cr.		
și in care cu finea lui iunie res-		
pective cu 1-ma iulie 1887 se		
află in capital suma de 977 fl.		
28 cr., — a crescut prin urmare		
dela 1-a iulie 1886 până la finea		
lui iunie 1887 cu suma de . . .	47 08	
Libelul nr. 1719 despre banii		
depuși in cassa de păstrare »Al-		
bina,« in care cu finea lui iunie		
1886 au fost 50 fl. 28 cr., și in		
care cu 1 iulie 1887 se află in		
capital suma de 53 fl. 87 cr., —		
a crescut prin urmare dela 1		
iuliu 1886 până la finea lui iunie		
1887 cu suma de	3 59	
2/8 S'a cumpărat papire de stat		
»5% magyar papir járadék köl-		
csön« nr.ii 126554, 126555 și		
126556 de câte 500 fl. cu cupó-		
nele dela 1 decembre 1887 in		
suma totală de	1500 —	
G. Szerb solveșce tacsa anuală		
pe 1887	5 —	
suma totală	2515 36	44,788 66
EROGATE.		
28/9 Dlui Iosif Vulcan ca re-		
compensă speselor avute cu oca-		
siunea ședințelor din Șomcuta-		
mare	60 —	
2/2 Hârtia de stat »6% arany já-		
radék kötvény« in valóre nomi-		
nală de 100 fl. s'a sortit și schim-		
bat 62855	100 —	
12/2 Pentru cumpărarea hârtiei		
nr. 19734 dela »földhitel intézet		

	Bani gata fl. cr.	Papire fl. cr.
záloglevél« de 1000 fl. nominal		
cu camătă de 4 1/2 %	1005 37	
Erogațiunea in bani 1065 fl. 37 cr.		
Erogațiunea in papire 100 fl. — cr.		
Budapesta 12/2 1886.		
103 Obligațiunile rurale à 50		
fl. nr. 21696 și 18959 s'au sortat		
și in schimb	100 —	
Dlui secretar, spese de cancel-		
arie	3 —	
2/8 S'a solvit pentru papirele		
de stat cumpărate sub punctul		
perceptelor nr. 17	1331 21	
Ca spese pentru porto, hârtie,		
scrieri, sigil și altele, s'a solvit	4 —	
suma totală	2403 58	200 —

Cu finea anului 1886/7 s'a aflat:

I. In bani gata: percepțiunea cu	2515 36	
Erogațiunea cu	2403 58	
a ramas prin urmare in cassă		
in bani gata	111 78	
II. In papire: percepțiunea cu	44,788 66	
Erogațiunea cu	200 —	
a ramas prin urmare in cassă in		
papire suma de	44,588 66	
Prin urmare starea fondului		
face cu totul, suma de	44,700 44	

Budapesta, in 1 iuliu 1887.

Hosszu
președinte.

Georgie Szerb
cassar.

LITERATURĂ ȘI ARTE.

Știri literare și artistice. *Poetul Eminescu s'a intors din străinătate, unde fusese dus pentru căutarea sănătății sale. După cum aflăm inșe, din »Romanul«, zadarnic a fost totă ingrijirea ce i s'a dat. Eminescu este in agonie de morțe. Este atât de slăbit, încât cei de prin pregiurul seu așteptă in tot momentul ca să părăsescă această viață, in care marile eugetător nu a avut parte decât de suferințe. Inregistrăm cu adânc regret această veste. — Dl Al. Odobescu, membru al Academiei Române, a scris un studiu asupra lui Timoteu Cipariu, care s'a publicat in diarul »Epoca« din București. — Dl V. A. Urechiiă a făcut cercetări prin biblioteca monăstirei Némțului, unde a găsit mai multe documente istorice, forte importante. Dsa a scos fotografii după acele documente cum și de pe un grup de tipuri vechi femeșci din Moldova ce le-a găsit in șașa monăstire.*

Fapte de ale omului. Sub acest titlu a apărut la Iași o broșurică de dna Cornelia Emilian, care tratăză in ea cestiuni sociale, pledând pentru imbunătățirea sorții femeilor. Titlul capitolului singuratic este: Fapte de ale omului, reprodus in nr. de acuma al foi nōstre; Din viața căsătoriei, care este o mică istoriōră; Statul, alegorie; Căsătoria, alegorie: in sfērșit niște »eugetări.« Etă câteva din ele: Inima este o pendulă, care atinsă fiind, pune mîntea in lucrare; ea mai este pentru sențimente ș-o cărticică cu multe file: in unele se scrie prin electrisarea ochilor, ér pe altele timpul tipăreșce. Resultatul elementelor apăsătoare este ploia, ér al puterii bărbatului sînt lacrimile femeii. Starea morală a femeii este oglinda in care se zăreșce gustul bărbatului. Bărbatul fără de femeie este

ca un arbore in mijlocul unui pustiu; femeia fără de el este ca o plantă in mijlocul unui lac.

Reviste. *Convorbiri Literare*, nr. 6., din 1 septembrie, are urmatorul sumar: G. Lahovari, Hârtii vechi; Wilhelm de Kotzebue, Lascar Viorescu (urmare); Lazăr Şainean, O pagină din istoria medievală, sfârşit; Schiller, Maria Stuart, actul V, trad. metrică de Iacob Negruzzi, sfârşit; M. Gregoriadi de Bonachi, Umbra sêrii, poesii; I. Negruzzi, necrolog, (Gheorghe Cretzian. — *Romainische Revue*, care apare in Reşiţa, publică un necrolog despre Cipariu, Continuarea studiului dlui Mangiuca asupra croniceii lui Hurul, o recensiune despre scrierea »Rumâniën« de Bergner; De pe uliţă, schiţă de Nestor V. Uurechia, tradusă de dl Leon Schönfeld; Petru Vancea, novelă istorică din Banat, de P. Broştean: revistă literară. Partea politică se ocupă de cestiunile Țilei.

Diaristic. *Cronica lui Max* se va numi un nou diar satiric, care va aparé la 1/13 octombrie in Bucureşti

TEATRU ŞI MUSICĂ.

Şcoire teatrală. *Dşóra Leria* ş-a început cu mare succes debutul seu in teatrul dela »Monaie« din Brusela.

Adunarea din Oraviţa a Societăţii pentru fond de teatru român se va deschide mâne duminică. Redactorul foii nôtre, ca vice-president al acestei societăţi, a plecat acolo să presidieze şi această adunare, care de sigur are să fie foarte frecventată. In nr. viitor vom raportă despre tôte cele petrecute la Oraviţa in aceste Țile de serbare culturală; acuma anticipăm discursul de deschidere, raportul comitetului şi al cassarului.

Reprezentăţiune teatrală in Socodor. Tinerimea studiosă română din comuna aradană Socodor şi din impregiurime a arangiat acolo in luna trecută o reprentăţiune teatrală, insocită cu joc. Cu asta ocaşiune s'au represintat: »Nunta Țărănescă«, »Cinel-Cinel« şi »Arsinte şi Pepelea.« comedii într'un act, tôte de V. Alecsandri. In fruntea arangiării a stat tinerul Ales. Mihuţa. Etă şi numele celorlalţi diletanţi: dşórele: Elena Leles, a preotului din Erdőhegy; Maria Crainic, a preotului din Nadab; Aloisia Rusu, a conducătorului cărţii fund. din Chişineu; Lucreţia Morşeu, a judelui com. din Socodor; Emilia Popoviciu, a preotului din Nadab; Livia Popescu, a notarului din Nadab; Cornelia Martin, a economului P. Martin, din Socodor; Lucreţia Roesin, a preotului din Ciumeghiu; Alesandru Mihuţia, cleric de c. III, Teodor Pinter, stud. abs., Miron Olariu, inv., Iustin Chirila, ped. de stat de c. IV, Petru Varga, stud. de cl. V., Aureliu Popoviciu, ped. abs., Virgiliu Mladin, stud. de cl. VII şi Georgiu Tulcan, stud. cl. VII.

✓ **Serbare in Vasiova.** Cu ocaşiunea serbării hrămului din Vasiova, lângă Bogşa-montană in Banat, la 8/20 septembrie după mieđădi la 3 ore, s'a Ținut şi un mic concert cu următórea programă: »Marşul cântăreţilor« cor bărbătesc de C. Porumbescu; »Opinca« poesie de Ion Tripa, musica de I. Vidu. După concert a urmat joc.

CE E NOU?

Şcri personale. *Majestatea Sa regele* a dat din satula sa privată 150 fl. bisericii şi şcolei gr. cat. din Naprod; apoi câte o sută fl. pentru bisericile gr. catolice din Călin, Matisfalău şi Răstóca. — *Dl dr. Victor Babeş*, care după cum şcim se va duce in curând la Viena ca să ia parte la congresul igienic

internaţional, va Ține cu această ocaşiune o conferinţă, vorbind despre holeră. — *Dl Trifon Miclea*, noul protopop gr. or. al Panciovei, a fost introdus cu mare pompă in oficiul seu, in comuna Petrovosela; locuinţa-i va fi 'n Urdia, până va deveni vacantă o parochie in Satul-nou

✓ **Majestatea Sa in Ardeal.** Petrecerea Maj. Sale la Deva, conform programei ce anunţarăm şi noi, a Ținut o sêptemână. In timpul acesta s'au făcut manevre in impregiurime, la cari a luat parte şi arhiducele Albrecht, moştenitorul de tron Rudolf, precum şi arhiducele Rajner. Intre deputaţiuni, Maj. Sa a primit şi pe episcopul dr. Victor Mihályi in fruntea represintanţilor clerului seu, precum şi pe protopopul din Deva Ioan Papiu, care conduse deputaţiunea bisericii gr. or române din acele părţi. Amândoi au luat parte şi la dineul regal. Joi Maj. Sa a sosit la Cluş, unde a fost primit cu mare pompă. Vineri regele a primit deputaţiunile, intre altele şi a bisericilor române conduse de mitropoliţi. Ađi sâmbătă Maj. Sa dă audienţă generală. In program a fost şi arangiarea de diverse grupe, ce represintă porturi populare ardelenesce, cu totul 250 persoane, câte 12 fete şi feciori, de prin comitatul Cluş. Mureş-Turda, Selişte, Braşov, Alba-de-jos, Abrud, Zlatna, Roşia, Turda şi Trascău. De sêră Maj. Sa are să se rentórcă la Viena.

✓ **Şcoala română de fete din Abrud.** Graţie stăruinţelor neobosite ale Reuniunii femeilor române din Abrud, in frunte cu zelósa presidentă, dna Anna Gall, şcoala română de fetiţe in Abrud s'a deschis. Deschiderea s'a făcut cu ceremonie cuviinciosă la 11 septembrie n. Inteu s'a Ținut serviciu divin, apoi s'a făcut sfinţirea apei in sala de propunere, fiind de faţă membrii comitetului şi un numer frumos din membrii reuniunii femeilor române, câţiva membri din clasa inteligentă, ómeni din popor şi vr'o câteva din eleve. Apoi presidentă reuniunii femeilor române, dna Anna Gall, a pronunţat un discurs de inaugurare, la care a respuns parocul dl Dionisiu Adamovici. Ambele cuvântări au fost bine primite. Invătătórea este dşóra Maria Conţan. Numerul elevelor s'a urcat la 52.

✓ **Lupii oraşului Romei.** Din timpii nememorabili se nutrese la capitolul Romei cu cheltuêla comunei un lup şi o lupóică; această se face spre amintirea fundaţiunii oraşului etern. Anul trecut a murit lupóica şi anul curent, duminică la 11 septembrie a încetat din viaţă şi credinciosul ei tovaraş. Primarul Romei a luat acum dispoziţiunea să se inlocuescă răposatii c'o altă păreche de lupi

✓ **Bal filantropic.** La Piatra in România s'a dat un bal pentru creşcerea fondului ridicării unei statui lui Miron Costin şi Dimitrie Bolintinenu. Acest bal a dat suma de 135 lei, din cari 100 s'au dat pentru statua lui Miron Costin şi 35 pentru statua lui Bolintinenu.

✓ **Marele filolog Cihac** a încetat din viaţă într'un sat de lângă Wiesbaden. Dintre lucrările lui mai insemnate, putem aminti dicţionarul etimologic dacoroman, care când a eşit de sub tipar, a produs o mare mişcare in cercurile competente. Lucrările sale a fost atât de importante, încât unele au fost premiate chiar şi de către Academia franceasă.

✓ **Regele Umberto ales de dântuitor.** La un mic cătun aprópe de Monza, s'a dat Țilele trecute o serbare câmpenescă care s'a terminat cu un bal pe verdêţă. Regele Umberto veni cu regina dela castelul lor la acest cătun ca să asiste la serbare. Balul se termină ca de obicei cu un cotilion şi arangiatorul danţului pronunţă parola: »Alegerea dómnelor!« Atunci o fetiţă sburdalnică cu ochi schintetori şi cu códe lungi atêrnate pe spate, se presintă in faţa re-

gelui, făcându-i un compliment grațios. Regele nu știe ce înseamnă această salutare și care este dorința mititiceii; dar regina i veni în ajutor, explicându-i: »Signorina face us de dreptul ei și te invită la danț.« Regele Umberto surprins dar mulțumit de preferința acordată lui, dișe fetiței: »Imi pare foarte reu că insumi nu pot accepta onoarea ce-mi faci, dar dă-mi voie să-ți presint un substitut.« Cu aceste cuvinte făcù semn fiului seu, principelui coronei, care duse pe dșora la danț pe erba verde.

Sorta unei rochi regești. La Veneția se formase în trecuta lună o asociațiune de dōmne caritabile cu scop d'a întrebuița toaletele lor purtate (rochi, rufe, pālării, botini etc.) spre a veni în ajutorul femeilor și fetelor sārăcite, cari odinioară ocupau o pozițiune în societate și cărora le este rușine a se adresa la stabilimentele publice de bine-facere. Președinta asociațiunii se adresa chiar și la Marhgerita și Majestatea Sa i trāmise îndată o frumoasă roche verde de mētase d'un mare preț. Dōmnele caritabile, gāsind de necuviința ca o altă femeie să pōrte această roche regescă, se chibzuiră împreună și luară următōrea hotărîre: Organisară între ele un fel de licitațiune sēu mezat »sui generis«, adecă astfel că fiecare dōmnă avea să plătescă suma oferită de dēnsa pentru rochia regescă și să se distribue între femeile și fetele sārăce suma totală. Cāt pentru roche, se va descōse, se va trimite la un boiangiu ca s'o vopsescă purpuriu; dupā această transformățiune se va incredința unui croitor ca să prefacă fosta roche verde într'un tolar sēu tunică pentru Papa Leon XIII. Nu se știe decă sfântul părinte va accepta și va purtā acest dar al asociațiunei dōmnelor caritabile.

Erăș un teatru ars. Din Londra se telegrafeză despre teribila catastrofă a teatrului din orașul Exeter: Focul a isbucnit pe la 10 ore și jumătate. Într'un ceas teatrul a fost prefăcut în cenușe și peste o sută persoane a perit în flacări. Focul s'a întins cu atāta iufelă, încāt n'a fost chip de scāpare mai ales pentru publicul din galerii. Erău sfășeitōre țipetele publicului, bărbați, copii, femei, care se luptau unii cu alții, se striviau spre a ajunge la ușă. Pe la 11 ore s'au scos 12 morți de pe scara ce ducea pe galerie. Aci a fost invălmășela cea mai crāncenă. Cele mai multe cadavre dăceau turtite și arse într'un colț. La miezul nopții erău scoși 70 morți. Cifra oficială a morților e de 140, inse se dișe că numărul victimelor trece peste 200. Mai mult a suferit publicul din galerie, unde a fost numai o eșire. Acest teatru erā zidit numai dela 1882, dupā arderea teatrului de mai înainte, când inse n'an fost accidente de persoane.

Știri scurte. La Beregsau, în apropierea Timișorii, plugarii voesc să nființeze o bancă poporală; în fruntea întreprinderii se află învătōrul Andreescu. — Cholera în Italia a început să devasteze erăș grozav; mai inspăimântătōre este la Messina, unde mor cātē 270 pe di.

Necrolōge. Ioan Dudulescu, absolvent de teologie în diecesa Arad, a murit la 4/16 septembrie în Arad, în etate de 28 ani. — Constantin Opru, industriaș român în Lugoș a repausat la 3 septembrie a. c. în etate de 44 de ani.

Felurimi.

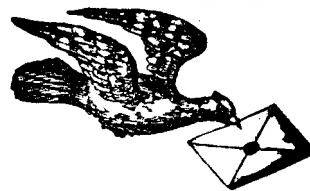
Friederic cel mare și Voltaire. Voltaire petrecând mai mult timp la curtea regelui prusian Friederic cel mare, a scris un op poetic, pe care îl citi înaintea regelui. Tot pe acel timp erā la curte și un

Englez, care avea memoria estra-ordinară și care vorbiā bine franțuzește. Când citea Voltaire opul seu, Friederic cel mare ascunse dupā un pārete italian pe Englezul, cu să asculte citirea lui Voltaire, fără ca acest din urmă să fi știut ceva despre acesta, ba nici nu cunoșcea pe Englez. Dupā dōue dișe regele chemā pe Voltaire și i spuse că e un înșelătōr, căci opul pe care l'a cetit mai înainte nu este lucrarea lui originală, ci o compilație din vorbā în vorbā a altui învăt. La această observare Voltaire deveni așā de confus, încāt nu se mai putū scusa. Atunci regele declārā că-i va dovedi acesta și chemā îndată pe adevēratul autor. Englezul se prezentā îndată și declārā că acea operā poetică a scris-o el, ceea ce pōte îndată documentā și cu aceea că o știe pe de-a rostul. Apoi îndată începū a recitā din vorbā în vorbā opul întreg, ceea ce vēdend Voltaire deveni atāt de confus, încāt nu mai putū grāi nimica; abiā într'un târđiu putū declarā puternic că numai el singur e adevēratul autor și această înșelăciune a Englezului nu o pōte pricepe. Regele ne mai putend ținea risul de această confusiune a poetului, i descoperi gluma.

Cum lucrēzā poetii. În Londra va aparē în curēnd o lucrare intitulatā »The methods of authors«, al căreia autor a trimis de mai mulți ani mai multe întrebări la cei mai însemnați poeți și scriitori din lume, care sunā astfel: »Lucrēdi dișua sēu noștea?« — »Scrii d'a dreptul pe curat?« — »I-ți trebuie când scrii, cafea, vin sēu tutun?« — »Ce alte obiceiuri ai când scrii?« — »Scrii une-ori fără a simți o mare impulsione?« — »Câte ore pe di lucrēdi?« — Cea mai mare parte din poeți au respuns în mod conșciincios la aceste întrebări.

Origina a dōue nume de flori. *Camelia*: ecă un nume din cele mai plăcute și care designēzā o flōre astăzi cam trecutā din modā, dar care odinioară erā în mare favōre. Ei bine, această denominare atāt de eufonică își trage originea dela un iesuit bine cunoscut de botaniști: părintele Kamel. *Dahlia*, o altă plantă frumoasă fără parfum — ca și camelia — a fost hotezată de un botanist suedez, Andrei Dahl, care nu e cunoscut de cāt subt numele de părintele Kamel și totuși aceste dōue nume sânt repetate în fiecare di — de și cam schimbate — de mii de indiviți.

Poșta Redacțiunii.



Dni T. B. De oră-ce a apărut în alt diar, nu-l mai putem reproduce, căci publicul l'a cetit acolo.

Versurile: Ai diș, Te-am iubit, Dorul meu, sânt niște încercări slabe. Noi am înțeles scādēmēntul pe anul întreg. De vei trimite prețul, foia ț-se va

expedā îndată.

Călindarul săptămānei.

Dișua sēpt.	Călindarul vechiu	Călind nou
Duminea înainte	inaltarea, crucei dela Ioan c. 3, gl. 7, a invierii 5.	
Duminea	13 Mart. Cornelia	25 Cleofas
Luni	14 (+) Inaltarea Crucii	26 Ciprian
Marti	15 Mart. Nichita	27 Waldemar
Mercuri	16 Mart. Eufemia	28 Wentieslaw
Joi	17 Mart. Sofia	29 Michail
Vineri	18 Cuv. Eumenie	30 Ieronimu
Sambata	19 Mart. Trofim	1 Oct. Volcm.

Proprietar, redactor respundātōr și editor: **IOSIF VULCAN.**

Cu tipariul lui Otto Hugel în Oradea-mare.